

The transferred sacral geography of Mt Meru (Kailash)

Bettina Zeisler, Tübingen – Leh, Lata

རི་རབ་ཡང་ན། གང་ས་ཉི་མོ། གཞི་ལྷ་སའི་

སྐུ་ལ་ཁན་ནི་དམ་པའི་གནས་ཤང་ལ།

འགྲུབ་ལྷ་མོ་ (འཇུག་གི་ལྷ་མོ་)

The transferred sacral geography of Mt Meru (Kailash)

Bettina Zeisler, Tübingen – Leh, Lata

དང་པོ་ནི། ཡལ་ཆབ་ཀྱི་ཡ་བའོ།

I. The high division (or lord, *yabgu*)
of the country's rivers

Or

The main watershed

ཡིག་ཆ་ནང་ཐང་ཡིག་རྩིང་པའི་ནང་ང་ཡུལ་ཞང་ཞུང་གི་མིའ་ཡུལ་
ཆབ་ཀྱི་ཡ་བགོ་བྲིས་ཏེ་འཛོལ་ལོག་། ཅིའ་ཞུ་ན། ཞང་ཞུང་གི་ཚུ་
བོ་ཆེན་མོ་སུམ་འབྲིང་ས་ནི་དེ་གང་ས་ཏེ་སེ་འཛོལ་ལོག་།

In Old Tibetan documents, we find the designation ‘The high divide(r) (or lord, *yabgu*) of the country’s rivers’ for the country of Zhangzhung, which is roughly equal to ‘The main watershed’. This is, because three great rivers take their origin in the vicinity of Mt Kailash.

ཤར་ལ་རྟམ་ཚོག་ཁ་འབབ་ཡང་ན་ཡར་གླུང་ས་ལྗུང་ས་པོ་ ། Brah-
 maputra ་ཟེར་ཁན་ནི་རྒྱ་བོ་ནང་། ལྷོ་རྒྱབ་བ་སྐང་ཆེན་ཁ་
 འབབ་ ། Satlej ་ཟེར་ཁན་ནི་རྒྱ་བོ། བྱང་ང་སེང་གེ་ཁ་འབབ་
 ། Indus ་ཟེར་ཁན་ནི་རྒྱ་བོ་ཚང་གོ་གངས་ཉི་སེའི་རྩ་ནི་འབྲིང་ས་
 བ་སང་། གངས་ཉི་སེའ་རྒྱ་ཚོ་ཁན་ཟེར་ར་འོག་།། རྗེང་པའི་སྐང་
 དི་ནང་ང་དེ་མེའ་ཆབ་ཀྱི་ཡ་བགོ་འབྲིས་ཉི་འེན་འོག་།།

These are: the Brahmaputra in the east, the Satlej in the southwest, and the Indus in the north. Since all of them take their origin at or near Mt. Kailash, the latter might be called the ‘water divider’ or watershed, hence the Old Tibetan expression.

ཚོས་སི་ནང་ང་ཡང་རྒྱ་བོ་ཞིའི་སྐོར་ལ་སིལ་ལ་འོག། ཅིའ་ལྷ་ཀ།
སྐོར་ཡང་མ་བྱ་ཁ་འབབ་ ༼ Karnali ༽ ཟེར་ཁན་ནི་རྒྱ་བོ་ཞི་པ་
གསྐྱའ་ཚུས་ཏེ་འིན་འོག། འིན་ནའང་གསྐྱའི་འབིང་ས་ཡང་དེའི་
སང་སྐོར་རྒྱབ་ཚོགས་སི་ས་ཁྱད་སོ་སོའི་ནང་ང་ཡོད་དེ་འིན་འོག།

In Buddhist texts, however, one can read about a four-river template. That is, the Karnali is added as a fourth river and counted as the Gaṅgā. But the real source of the Gaṅgā is to be found much further west.

ཀེ་ཏུ་བ་སོ་སོའི་ནང་ད་འདི་ཚུ་བོ་ཡང་སེམས་ཤུན་ཞིའི་སྐྱོར་ལ་
སོ་སོ་སེལ་ལ་ནོག། དེས་ག་དེ་མ་བྱ་བྱང་ཚོགས་ལ་འདུག་ཟེར་ར་
ནོག། དེས་ག་དེ་ག་རྒྱ་རྒྱབ་ཚོགས་ཡང་དེས་ག་དེ་ཤར་ཚོགས་
ལ་འདུག་ཟེར་ར་ནོག། དེ་ཚོ་གས་སི་མགོ་མ་ཁོར་དེ་སྤེ་ར་མང་པོ་
ཡོང་ད་ནོག།

Furthermore, the four rivers and the associated animals are given quite differently in different texts.

For example, the peacock might be located in the north and the Gaṅgā might be found in the west or in the east. One can actually get quite confused!

དེའི་རྒྱུ་ཚུན་ཅི་འོན་ཏེ་ན། དག་ས་ཡོད་ཁན་ནི་གེ་ལུ་ས་རྗེན་
བའི་རྒྱ་ཚོ་ཁན་མན་ནོག། ཅིའ་ཏེ་ན། རྗེན་མའི་དུས་ལ་
དེ་རབ་ནང་རྒྱ་བོ་ཚང་མ་ས་ཁུད་སོ་སོའ་ཡོད་ཁན་ལ་ཅིས་ཏེ་
འོན་ཀྱང། ཉིང་ན་མི་ཁ་ཅིག་གི་དེ་རབ་ནང་རྒྱ་བོ་ཞི་དེ་ས་ཁུད་
པོ་ནི་དག་ས་ཡོད་ཁན་ནི་མངའ་དེས་ལ་སྐྱུལ་ཏེ་འོན་ཀྱང།།

The reason is, that Mt Meru and the rivers had been originally located at quite a different place. Only later did they get translocated from the original place to present-day Mṅaḥris or Guge.

གཉིས་པ་ནི།

འཛམ་བུ་གླིང་དེ་ཁ་ཕྱོགས།

ཏ་ཟེག་གི་ཞང་ཞུང་།

II. The 'Roof of the World'

Zhangzhung of Persia

ཅིའི་མིའ་དེ་བྱུག་ཤད་དེ་ན་ཉེ་རང་དེ་མོལ་ན།། སྲོང་བཙུན་སྒྲམ་
པོའི་དུས་སི་སྲོན་ལ་རྟུའན་ཙང་ལྷ་ཁན་ནི་རྒྱ་ནག་གི་གནས་མཇལ་
པའི་ལོ་རྒྱུས་སི་ནང་དེ་ཆུ་བོ་ཞིའི་སྐྱོར་ལ་མངོན་པ་མཛོད་ནེ་
དུས་ཉེ་ཁྱོངས་ཉེ་དེ་བྱུག་ཤད་དེ་འིན་ལོག།།

How can I say this? Well, in some pre-Sronjbrtsan Sgampo non-Tibetan Buddhist documents, such as the report of the Chinese pilgrim Xuanzang (ca. 640), one finds the following scheme (most probably from the Abhidharmakoṣa):

བྱང་པ་སི་ཏཱ་ཡང་ན་ཏ་རིམ། སེང་ག།

ལྷོ་པ་པག་ཏུ། ཏ། ཤར་ལ་གར། ལྷང་པ།

ལྷོ་པ་སི་ཏཱ་ལྷ། ལྷང་ཆེན།

དེ་ཡང་སྤྱི་མ་བཙན་པོའི་འཇམ་གླིང་རྒྱ་ས་བཤད་དེ་ནང་པ་ཐོབ་བ་ལོག།།

North: **Sitā (Tarim)** Lion

West: **Pakṣu (Oxus)** Horse

East: **Gaṅgā** Bull

South: **Sindhu (Gilgit-Indus)** Elephant

འིན་ནའང་དེ་སྤྲེལ་ར་ཚང་མ་ཡམ་ཚན་ཚོར་ར་མི་ནག་ག། སི་ཏཱ་
ཏ་རིམ་མི་འབིང་ས་ག་བྱུག་གངས་ཉི་མེའི་བྱང་ཚོགས་ལ་ཡོད་ད་
ཚོག། སི་ཏཱ་གངས་ཉི་མེའི་ཉེ་ཁོར་ནེ་འབིང་ང་མ་ཚོག། ཡང་
གསུའི་འབིང་ས་ག་བྱུག་གངས་ཉི་མེའི་ཤར་ཚོགས་ཡོད་དེ་འིན་
ཚོག།

But there are again inconsistencies: How can the source of the Sitā or Tarim be directly north of the Kailash? And how can the source of the Gaṅgā be east of the Kailash?

བྱང་པ་སི་རྒྱ་ སེང་གེ།

རྒྱབ་བ་པག་ཏུ། ཀླ། ཤར་ལ་གརྒྱ། ལྷང་པོ།

ལྷོ་ལ་སི་ཀ་རྒྱ། ལྷང་ཆེན།

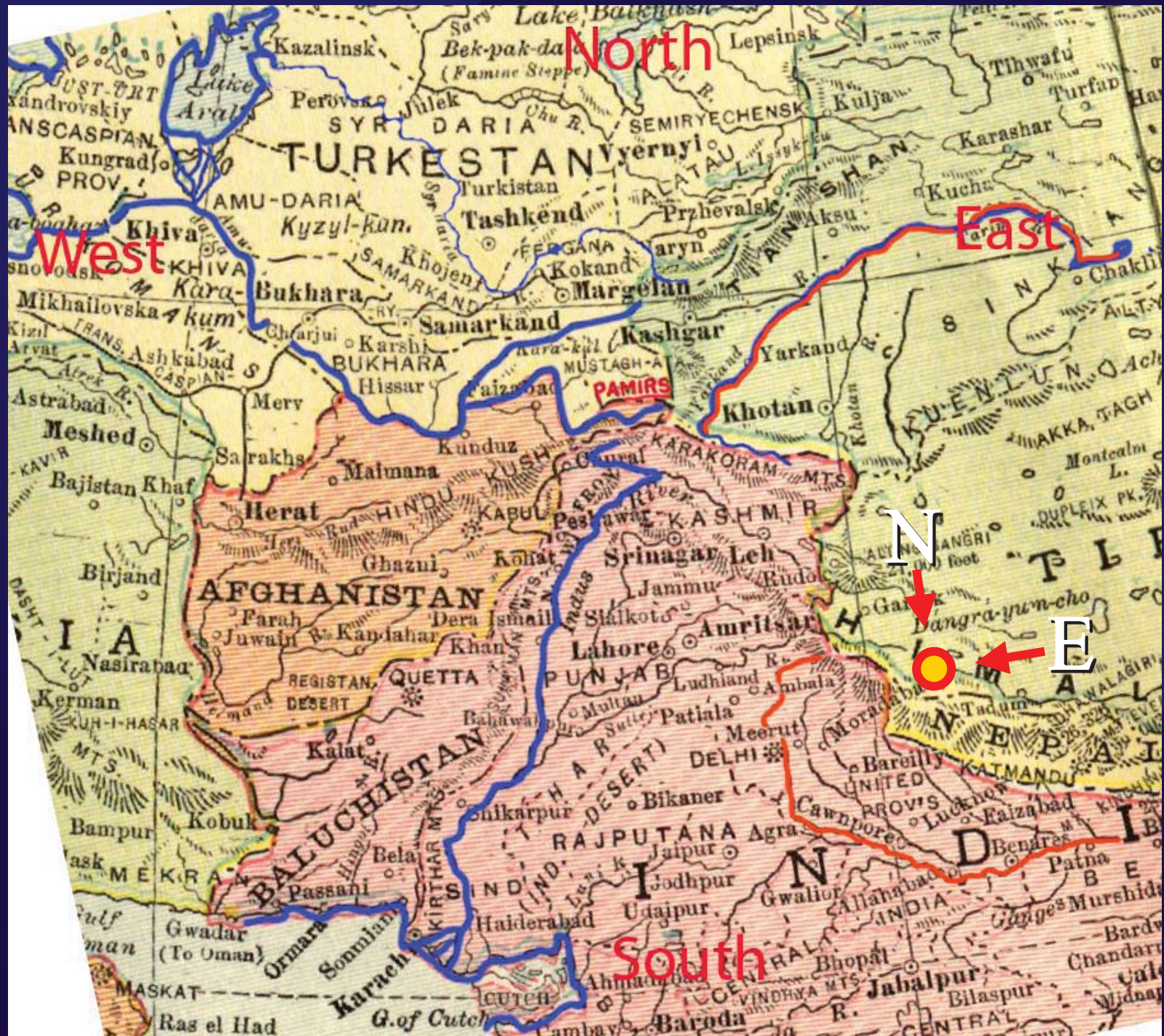
དེ་ཡང་སྤྲ་མ་བཙན་པོའི་འཇམ་སྒྲིང་རྒྱ་ས་བཤད་དེ་ནང་པ་ཐོབ་བ་ཚོགས།

North: **Sitā (Tarim) Lion**

West: **Pakṣu (Oxus) Horse**

East: **Gaṅgā Bull**

South: **Sindhu (Gilgit-Indus) Elephant**

North

West

East

N

E

South

གཞུང་འབྲེལ་སྐབས་ཀྱི་མེད་ལྷོ་ཆོག་སྐོར་འདྲིལ་བམ་ཐག་
རིང་སྐོར་ལོ་གོ། གཞུང་འབྲེལ་སྐབས་ཀྱི་མེད་ལྷོ་ཆོག་སྐོར་
འབྲེལ་བ་དོག། འདྲི་ཆུ་བོ་ཞིའི་རྒྱལ་སྐོར་འདྲིལ་ལྷོ་ཆོག་སྐོར་
སྐོར་ལྷོ་བོ་ཞིའི་རྒྱལ་སྐོར་འདྲིལ་བོད་འགོ། ཅི་ཤེ། ལྷོ་བོ་ཞིའི་
ལོ་གོ།

It is quite apparent that the Gaṅgā does not flow east of the Kailash, its real sources are west to it. Even the Karnali would not flow in its east, but in its south. The centre of the four rivers would lie somewhere in Ladakh, not to far from Leh. Could it be Stok Glacier?

North

West

East

South

PAMIRS

AFGHANISTAN

BALUCHISTAN

INDIA

TURKESTAN

KASHGAR

KASHMIR

HERAT

QUETTA

LAHORE

RAJPUTANA

BARODA

BALUCHISTAN

BALUCHISTAN

BALUCHISTAN

KARAKORAM MTS.

KARAKORAM MTS.

KARAKORAM MTS.

KARAKORAM MTS.

KARAKORAM MTS.

KARAKORAM MTS.

KARAKORAM MTS.

KARAKORAM MTS.

KARAKORAM MTS.

KARAKORAM MTS.

KARAKORAM MTS.

KARAKORAM MTS.

KARAKORAM MTS.

KARAKORAM MTS.

KARAKORAM MTS.

རི་རབ་ཡང་ན་གཞི་ལྷ་ས་སྤེལ་ཉེ་ཁོར་ལ་ཡོད་པའི་མང་པོ་ཅིག་ཅིག་
ཡང་ཐོབ་ཅིས་མེད་པ་སང་། སྤོན་མའི་དུས་ལ་ཡང་བྱང་ནང་ཤར་
རི་ཚུ་བོ་སོ་སོར་ངོ་ཤེས་ཏེ་འིན་ཀྱག།། ས་བཟ་ཞིག་ག་ལྟ་ལ
པ་མིར་ཟེར་ཁན་ནི་རི་རྒྱུད་པོ་ནི་པ་ར་ཁ་ཅོག་ས་ཐོང་འདུག།
དེའ་ཡང་པ་མིར་རི་མདུད་པ་ཟེར་ར་ནོག།།

There is no evidence, however, that Mt Meru/ Kailash was ever located near Leh. Thus, the two rivers of the north and east must have been known differently in earlier times.

If one looks at a map, one can see that the Pamirs form a kind of X, the so called ‘Pamir knot’.

བྱང་ཤར་རི་ཡན་ལག་ཉི་ལྔ་ཤན་ཟེར་ཁན་ནི་རི་རྒྱུད། ཤར་ལྗོངས་
ཡན་ལག་ཀུན་ལུན་ཡང་དེའི་ཡོག་ག་ཀ་ར་གོ་རམ་ནང་ནི་མ་ལ་ཡ་
ཟེར་ཁན་ནི་རི་རྒྱུད། ལྗོ་རུབ་བི་ཡན་ལག་ནི་རྒྱ་ཀུལ་ཟེར་ཁན་ནི་རི་
རྒྱུད། རུབ་ནང་རུབ་བྱང་རི་ཡན་ལག་ཨ་ལེ་ཟེར་ཁན་ནི་རི་རྒྱུད་ནང་
ཡང་སོ་སོའི་རི་རྒྱུད་ཚུང་ཚུང་དུ་ན་ཞིག་ཡོད་དེ་ལྟར་ལོ།།

The northeastern arm is formed by the **Tianshan** range, the southeastern branches are formed by the **Kunlun** and the **Karakoram-Himalayan** ranges, the southwestern arm is formed by the **Hindukūsh**, and the western and northwestern branches are formed by the **Alay** mountains and other smaller chains.

དེ་ཡན་ལག་གི་བར་ལ་རྒྱབ་བོ་ཞི་ནི་རེ་རེ་ཚོགས་ཞིའ་རྒྱག་གི་ན།
ཤར་ལ་སི་ཏཱ་ནང་། ལྷོའ་གི་ལ་གི་ད་ནེ་ཡོངས་ཁན་ནི་སི་ནཱ་འི་ཡལ་
གག། རྒྱབ་བ་བཟུ་ཡང་ན་ཨོ་སྐ་ས་ཡང་ན་ཨ་མུ་དུ་བེར་ཁན་ནི་
ཚུ་བོ། བྱང་ང་ཡསྐའེས་ཡང་ན་སི་དུ་བེར་ཁན་ནི་ཚུ་བོ། རེ་རེ་
ཚའི་ཚོ་ཡང་ན་རྒྱ་མ་ཚོ་སོ་སོའི་ནང་ང་འབབ་བ་ལོག།།

Between these arms flow four great rivers in approximately the four cardinal directions: the Tarim (Sitā) in the east, the Sindhu (the source of which was earlier thought to be in Gilgit) in the south, the Oxus (Amu Darya) in the west, the Jaxartes (Sir Darya) in the north. Each river flows into a different sea or salt lake.

North

East

West

South

North

West

East

South

པ་ཀླ་ནི་སྒྲིན་ལ་ཨ་ལྷོ་ཨི་ཟེར་ཁན་ནི་རྒྱ་ལུ་ལ་ནི་ཀ་སྤྱི་ལན་ཟེར་ཁན་
ནི་རྒྱ་མ་ཚོའི་ནང་ང་ལབ་བས་ཏེ། ཁག་རྒྱུང་རྒྱུན་ཞིག་མེ་ནི་ཨ་རལ་
ཟེར་ཁན་ནི་རྒྱ་མ་ཚོའི་ནང་ང་མ་ལབ་བ་པ་འིན་འོག། དེ་རྒྱ་བོའི་
ཡན་ལག་པོ་བན་ཤིག་གི་གཡོན་ལ་མ་ཁྱོག་ག་དེ་རྒྱ་བོ་མུ་ཞངས་
མེད་སོང་བ་སང། དེ་ས་ཁུང་པོའ་ཡང་སྒྲིན་ལ་ཨ་ར་བི་གི་ཏུ་བ་
བི་ནང་ང་སང་གའི་ཁའི་རྟ་སྒྲི་ཟེར་ར་འོག།།

The Oxus used to flow into the Caspian Sea through a course know as Uzboy. Only part of the water reached the Aral Sea. Somewhat before the left arm turns of from the present course, there is a narrow gorge, known earlier in Arabic sources also as the ‘Gate of the Lion’s Mouth’.

Uzboy

Gate of the Lion's Mouth

སི་ཏཱ་ནི་རྟེན་བའི་ནང་ད་ཚའི་ཚེ་ཡོང་ནོར་རི་ནང་ད་འབབ་བ་ནོག།
འིན་ནའང་སྒྲིན་མ་མི་དུན་ནི་སམ་མེད་ཀྱག། དེ་ཚའི་ཚེ་ནི་སའི་
ཡོག་ནི་ཀུན་ལུན་ནི་ཡོག་ག་རྒྱགས་ཏེ་མ་རྒྱུ་འགྱུར་ཏེ་རྒྱ་ནག་གི་
ཤར་རི་རྒྱུ་མ་ཚའི་ནང་ད་འབབ་བེད་ཀྱག།

The Tarim actually ends up in the Lop Nor, but in early times, people had thought that from this salt lake, the river would flow underground, below the Kunlun mountains and would reappear as the Yellow River and thus end up in the Chinese eastern ocean.

འདི་རྗེ་འོ་ས་མའི་ནང་ད་ཨ་རྒྱ་ན་ནི་སྤྱི་ད་ཞི་ཡ་ད་ན་རྒྱ་དག་ར་ནང་
ཏ་ཟིག་གི་སྐད་ཤད་ཁན་ནི་མའི་ཡུལ་ཚང་མ་སྐྱ་ས་ཏེ་འིན་འོག་།།
རྒྱ་དག་ར་དེ་སྤྱི་འབོར་ན། ལྷག་མ་ཚང་མ་སྤྱི་ན་ལ་ཏ་ཟིག་གི་ཡུལ་
འིན་པ་སང་། འདི་རྒྱ་བོ་ཞི་འི་རྗེ་ནི་ཏ་ཟིག་གི་དབང་སྐུལ་ཁན་ནི་
མི་དུན་ནི་ཁོང་ད་འཇོམ་སྤྱི་ད་ཚང་མའ་དབང་སྐུལ་ལ་འོ་ས་སི་རྟགས་
ལ་མིག་སེ་ཅོས་ཏེ་འིན་འགོ་སམ་མ་རག་ལེ།།

In any case, the original template covered much of the Aryan, that is Indo-Iranian speaking, world, and except for the Indian section it represented the Iranian world. The template might have been invented by the Iranian elites to illustrate their claim to ‘universal’ rulership.

North

West

East

South

PAMIRS

TURKESTAN

AFGHANISTAN

BALUCHISTAN

INDIA

Tashkend

Samarkand

Herat

QUETTA

KALAT

KARACHI

Kashgar

Yarkand

Khotan

Srinagar

Lahore

AMRITSAR

DELHI

AGRA

JAIPUR

BARODA

AMU-DARIA

INDUS

YAR-KANDH

SIKANDAR

AFGHAN RIVER

INDUS RIVER

SIKANDAR RIVER

YAR-KANDH RIVER

AFGHAN RIVER

SIKANDAR RIVER

YAR-KANDH RIVER

AFGHAN RIVER

SIKANDAR RIVER

Tashkend

Samarkand

Kashgar

Yarkand

Khotan

Srinagar

Lahore

AMRITSAR

DELHI

AGRA

JAIPUR

BARODA

AMU-DARIA

INDUS

YAR-KANDH

SIKANDAR

AFGHAN RIVER

INDUS RIVER

SIKANDAR RIVER

YAR-KANDH RIVER

AFGHAN RIVER

SIKANDAR RIVER

YAR-KANDH RIVER

AFGHAN RIVER

SIKANDAR RIVER

སྐུམ་པ་ནི། འཛོམ་བུ་གླིང་ཏི་དབུས་
བོད་ཏི་ཞང་ཞུང་།

III: The centre of the world

Zhangzhung of Tibet

གསུ་རིན་ཅན་སོང་པ་སང་། རི་རབ་རིམ་ཤིག་གི་ཤར་ཚོགས་ལ་
སྐུལ་ཉེ་ན། རྒྱ་བོའི་རྗེ་ནི་ས་ཁུང་སོ་མ་ནང་འདྲ་འདྲ་རིགས་ཉེ་རྒྱ་
བོ་ནི་སྤོས་ཉེ་འཛུགས་། འཛུགས་འདྲ་སྤོས་མའི་རྒྱ་བོའི་མིང་མ་ཡང་
བ་འབོར་ཉེ་ཡོད་པ་སང་། མགོ་མ་ཁོར་རི་སྤྲེ་ར་མང་པོ་ཆགས་ཉེ་
འཛུགས་།

And this lead to a gradual relocation of Meru towards the east and then to an adaptation to the geographical situation further east, that is, to a replacement of the rivers. Confusion arose, as one tried to keep the old river names, but at the same time tried to match these names with those of the rivers of the new template.

བྱང་པ་སི་རྟཱ་ སེང་གེ།

ལྷོ་པ་པཱ་ཁྱཱ་ ཀླཱ་ ཤར་ལ་གཞཱཱ་ ལྷང་པོ།

ལྷོ་པ་སི་ན་ཏྱཱ་ ལྷང་ཆེན།

North: **Sitā** (Tarim) Lion

West: **Pakṣu** (Oxus) Horse

East: **Gaṅgā** Bull

South: **Sindhu** (Gilgit-Indus) Elephant

ཚུ་བོ་འདྲ་འདྲ་འབོར་བ་སེམ་ཤེན་འགྱུར་པ་ནི།

སེང་ག། > མ་བྱ།

ཉ།

སྐང་པོ། > སྐང་ཆེན།

སྐང་ཆེན། > སྐང་པོ།

Same rivers, but the wrong animals (*Mdoḥdus*)

Lion > Peacock

Horse

Bull > Elephant

Elephant > Bull

ཚུ་བོ་འགྱུར་ཁམ། དང་པོ་རྗེ།

པ་ཀ་
ལྷ།

གྱི་མ་ཤང་ཕྱི་ཤང་། (མ་ཚུ།)

ན་ར་ཇ་མ།

སི་ཏི་སི་ཏུ།

Changing rivers I (*Rgyalrabs Bongyi ḥbyuṅgnas*):

Oxus

Yellow River

Naradzana (?)

Siti-Situ (Tarim? Sindhu? Gaṅgā?)

གྱིམ་ཤང་ནི་ལན་རྒྱུ་ཉེ་མོ་ཡོད་ཁན་ནི་རྒྱ་ནག་གི་ས་ཁུང་དེ་མིང་
འིན་འོག། དེ་ས་ཁུང་པོ་ཚག་པ་རྒྱ་ནག་གི་ཕྱག་མེའི་རྒྱ་ནག་གི་
ལྷ་ལྷམ་གནེས་པ་བོད་པའི་ཅན་པོའ་བག་མའ་ཁེར་ས་པ་སང་།
བོད་པ་ཚང་མའི་དེ་ལྷ་ལྷམ་མི་ཚན་ལ་གྱིམ་ཤང་ལྷུས། དེ་ལྷོངས་
སི་ནང་ང་མ་རྒྱ་རྒྱག་ག་འོག།

Gyimšan or Kyimšan represents Chinese Jincheng, a place near Lanzhou. It is the place up to which the second Chinese princess to be married to a Tibetan emperor was escorted, and her Tibetan name was derived from this place. The upper course of the Yellow River passes Lanzhou.

ཚུ་བོ་འགྱུར་ཁར། གནིས་པ་ནི།

པག་ལྷོ་མེད་གོ།

གསུམ་གྱི་མེད་ཆེན། གྱིམ་ཤང་། (མ་ཚུ།) ཉ།

ན་ར་ཇོ་ན། མ་བུ་

Changing rivers II (Karmay 1998a: 105):

Oxus Lion

Gaṅgā Elephant

Yellow River Horse

Naradza (?) Peacock

ཚུ་བོ་འགྱུར་ཁར། སུམ་པ་ནི།

སི་རྟཱ། སེང་གོ།

གཤེ། སྤང་ཆེན།

པ་ཏཱ། ཉ།

སིན་རྟཱ། སྤང་པོ།

Changing rivers III (*Tise gnasbšad*):

Tarim Lion

Gaṅgā Elephant

Oxus Horse

Sindhu Bull

འདི་བོ་སྒྲིན་མ་སྒྲིན་ཁན་ནི་རྒྱ་དགར་དི་དི་མེའི་མེ་ལོང་གི་ལྷ་ཅེས་
འིན་ལོག། པར་རྒྱབ་ཅེས་སི་དི་མོ་ཚོགས་འིན་ཀྱབ། དི་མོ་འབྲི་
ཁན་པོ་ཡང་ན་པར་ཅད་ཁན་པོ་འདི་བོ་པར་རྒྱབ་ན་གཡས་ནང་
གཡོན་མགོ་ལོག་ག་ཡོང་ཅེས་འིན་ལོག་པ་རྗེད་སོང་ཀྱབ།།

This is just the mirror image of the Indian scheme, and it seems that it is based on a drawing for a block print, where either the person drawing or the wood cutter had forgotten that when printing, the right and the left side would be inverted.

ཉི་མེ་གནས་བཤམ་ཚུམ་ཁན་པོའི་དེ་མིའ་ཡམ་ཚན་ནི་འགེལ་
ཤང་ཉང་འདུག། འགོ་མ་རང་ཚུ་བོ་རེ་རེ་མགོ་ལོག་གི་ཚོགས་
ནི་འབིངས་ཉི་ཡང་ཚོ་མ་འདྲོས་པ་ཡང་ན་ཚོ་མ་ཡམ་མི་ལོག་ག་
རོབ་ཁྱོགས་ཉི་ཨ་འོས་ལ་རྒྱགས་ཉི་འིན་ཀྱག་ལོ། འིན་ནའང་དེ་
ཤང་ཁན་ནི་ནང་ཞིན་སི་རྟཱའི་འབིང་ས་གངས་ཉི་མེའི་ལྷོ་ཚོགས་
ལ་སོང་སྟེ་འིན་ཀྱག།

The author of the *Tise gnasbšad* is aware of the mismatch, but tries to explain this by the assumption that all rivers start in the opposite direction, but turn round below lake Anavatapta /Manasarowar which would then push the Sitā/Tarim to the south!

མཚོ་མ་འདྲེས་པ་

མཚོ་མ་འདྲེས་པ་

མཚོ་མ་འདྲེས་པ་ /
མཚོ་མ་ཡམ་

མཚོ་མ་འདྲེས་པ་

གཤམ་

མཚོ་མ་

མཚོ་མ་

Sindhu

Anavatapta/
Manasarowar

Oxus
Gaṅgā

Oxus
Gaṅgā

Tarim

Sindhu

མཚོ་མ་ལྷོ་ས་པ་

པ་ག་

མཚོ་མ་ལྷོ་ས་པ་ /
མཚོ་མ་པ་མ་

པ་ག་

པ་ག་

མཚོ་མ་

མཚོ་མ་

Sindhu

Anavatapta/
Manasarowar

Oxus
Gaṅgā

Oxus
Gaṅgā

Tarim

Sindhu

པག་ལྷོ།

མཚོ་མ་ལྷོ་ས་པ་

མཚོ་མ་ལྷོ་ས་པ་ /
མཚོ་མ་པམ་

པག་ལྷོ།

པག་ལྷོ།

མཚོ་མ་

མཚོ་མ་

Sindhu

Anavatapta/
Manasarowar

Oxus
Gaṅgā

Oxus
Gaṅgā

Tarim

Sindhu

པག་ལྷོ།

མཚོ་མ་འདྲེས་པ་ /
མཚོ་མ་ཕམ་

པག་ལྷོ།
པག་ལྷོ།

སེན་ལྷོ།

སེན་ལྷོ།

Oxus

Anavatapta/
Manasarowar

Oxus

Gaṅgā

Gaṅgā

Sindhu

Tarim

Sindhu

པག་ལྷོ།

མཚོ་མ་འདྲེས་པ་ /
མཚོ་མ་པམ་

སེལ་བྱ།

པག་ལྷོ།

པག་ལྷོ།

སེལ་བྱ།

སེལ་བྱ།

Sindhu

Oxus

Gaṅgā

Anavatapta/
Manasarowar

Oxus

Gaṅgā

Tarim

Sindhu

པག་ལྷོ།
པག་ལྷོ།

སི་ཏཱ།

སི་ཏཱ།

མཚོ་མ་འདྲེས་པ་ /
མཚོ་མ་པམ་

པག་ལྷོ།
པག་ལྷོ།

སི་ཏཱ།

སི་ཏཱ།

Oxus
Gaṅgā

Tarim

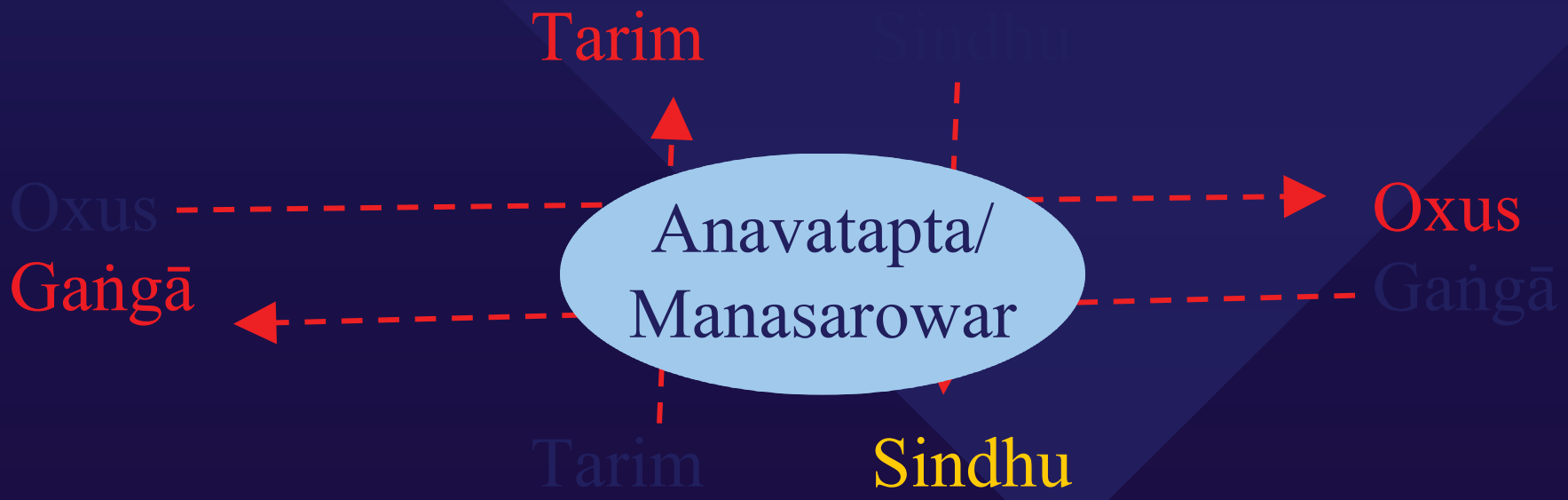
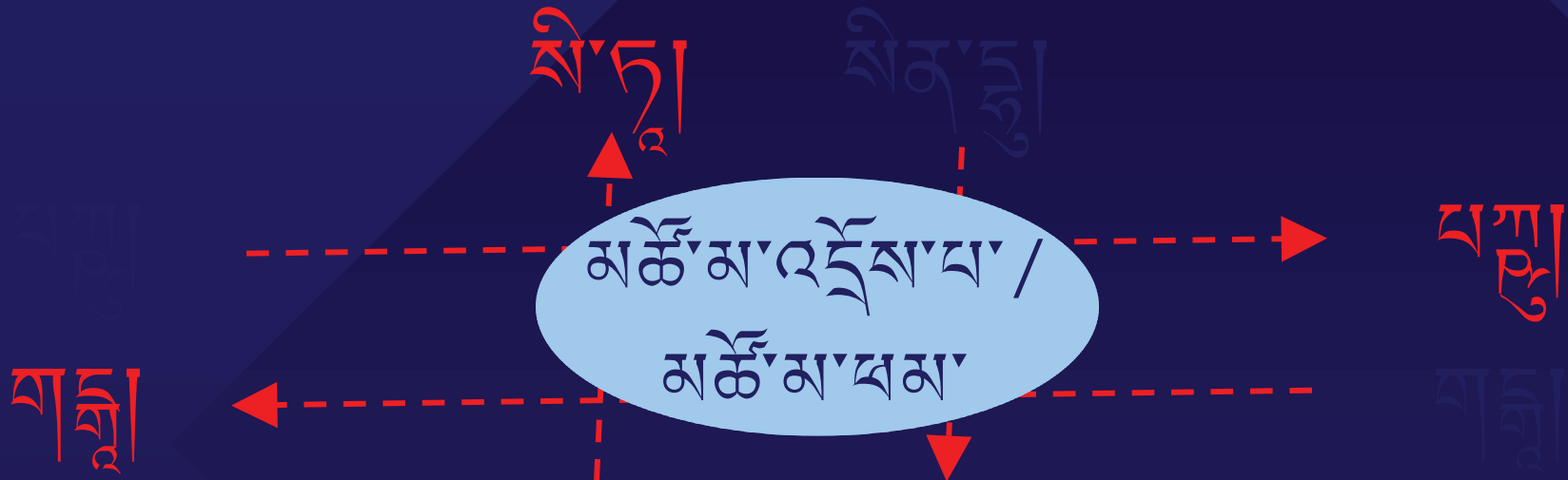
Sindhu

Anavatapta/
Manasarowar

Oxus
Gaṅgā

Tarim

Sindhu

ལྷོ་ཚོགས་སི་སི་ཏཱའི་མིའ་ཡང་འགྲེལ་ཤད་འདི་བྱུག་ཡོད་པ། རྒྱ་
དགར་ལ་གར་སི་ཏཱ་ནང་མཉམ་པོ་ཅིག་པོའ་རྩིས་ཏེ་འིན་ལོགས།
ཡང་ན་གར་རྒྱ་ཁྱོ་བོ་ཞིའི་མགོ་ཅོགས་ལ་ཡལ་གག་ཞིའ་བེས་ཏེ།
དེའི་ནང་ནེ་སི་ཏཱ་ཤར་ལ་ཡོད་ཁན་པོའ་རྩིས་ཏེ་འིན་ལོགས།། རྗེང་
ན་ཡང་དེ་རྒྱ་བོ་ཞི་ནི་ཡལ་ལི་རྒྱ་རྩ་ནང་སྤྲོས་ཏེ་འིན་ལོགས།།

There is even an explanation for a southern Sitā: the Gaṅgā has been associated with the Sitā either directly or indirectly. In the latter case, the Gaṅgā is thought to branch off into the four major rivers, with Sitā being the eastern-most of them. Needless to say, that even this concept has been replaced by a concept where the Gaṅgā branches into five (!) more regional rivers.

ཚུ་བོ་འགྱུར་ཁར། ཞི་པ་ནི།

སིན་རྩ། མེང་གོ།

གསུ། ལྷང་ཆེན།

ཡར་ཀླངས་ལྗུངས་པོ། པགྱ། ཉ།

(མངའ་རིས་ནས་འབབ་མཁན།)

སྤྱ་རྩངས་ཀྱི་རྩ། གང་གྲུའི་རྩ་མགོ། མ་བྱ།

Changing rivers IV (*Bod-Rgya tshigmdzod chenmo!*):

Indus Lion

Gaṅgā Elephant

Brahmaputra = Oxus Horse

(flowing through Mṅahris = Satlej)

River of Purang or Gaṅgā headwaters Peacock

ཚུ་བོ་འགྲུར་ཁམ། ར་པ་ནི།

སི་ཏཱ། སེང་ག།

ཡར་ཀུང་ས་ཕུང་ས་པོ། པལྱ། ཉ། གཞ། སྒང་ཆེན།

སིན་ཏཱ། མ་བ།

Changing rivers V (*Bod-Rgya English version*):

Tarim Lion

Brahmaputra = Oxus Horse

Gaṅgā Elephant

Sindhu Peacock

ཞི་པ་ནི།

བཅས་ལ་ཆ་ཁན་ནི་རི་རབ།

IV. The wandering mountain

ཚུ་བོ་ཞི་ནི་གཡུང་རླུང་ཁྱིལ་ཁན་ཚོགས་ལ་གེ་རི་རི་གེར་ཁོར་རིན་
ཁོར་རིན་འདུག་གིན་ཅིག་གོ། རི་རབ་ཡང་ན་གེ་ལྷ་ས་ཤར་
ཚོགས་ལ་འདུལ་ཅོ་ན་ལམ་མི་ཀ་རྐང་རྗེས་ཁ་ཅིག་ལྷ་ས་ཉེ་འབོར་
ཉེ་འོན་ལོག།།

While the rivers keep changing like a whirling *svastika*, Mt Meru alias Kailāsa left some traces of its journey to the east:

RABIAN
SEA

BAY OF

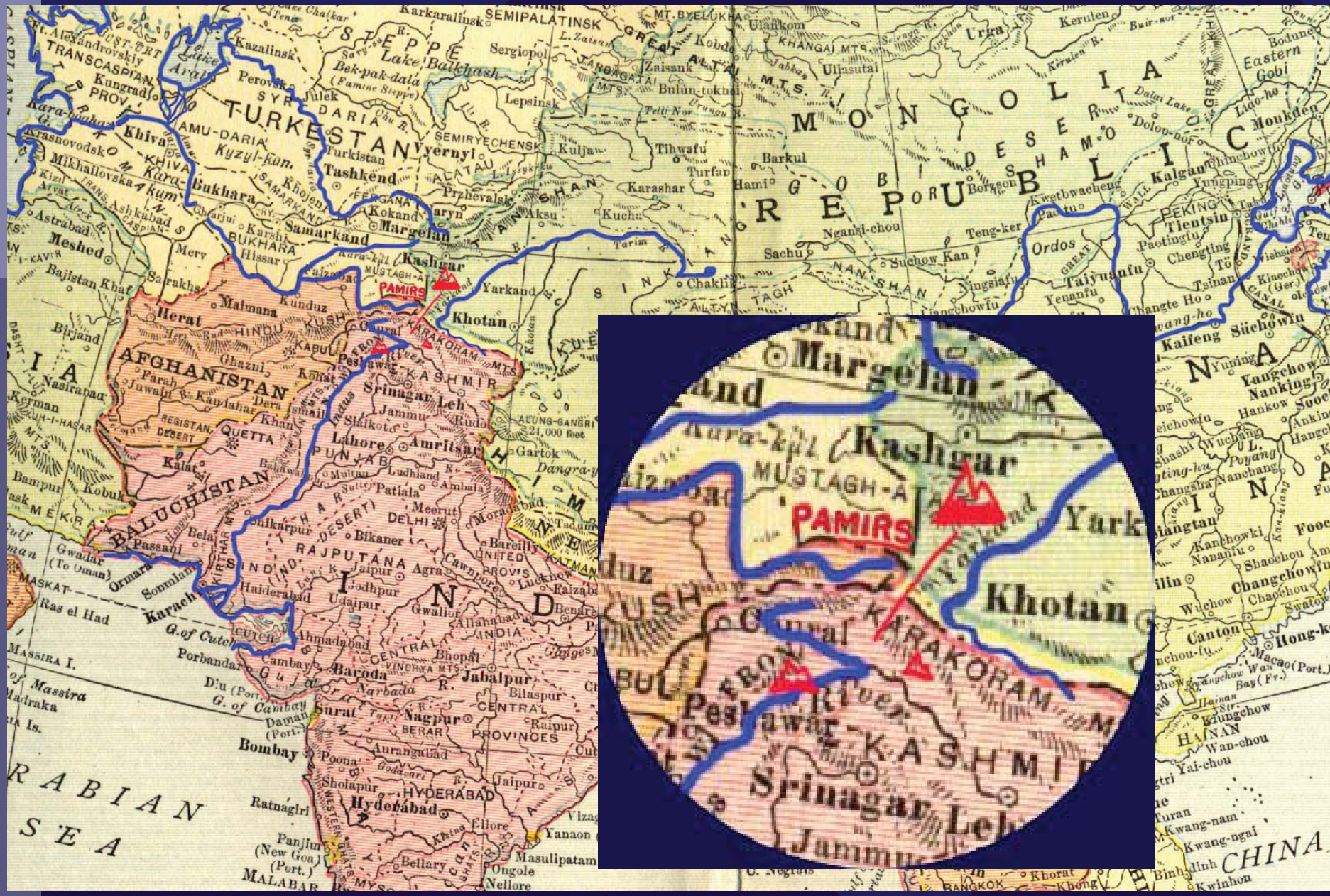
CHINA

ARABIAN SEA

BAY OF

CHINA

གཞི་ལྷ་སའི་རི་རྒྱུད་ཅིག་ནི་གི་ལ་གི་ད་དེ་རྒྱ་བ་བྱང་ང་ཡང་རྒྱ་རི་ལྷོ་ལ་
 ཡང་བྱུང་ལ་ལེ་ཤར་ལ་ཡོད་དེ་འི་ན་ཚོགས།། ཡང་བལ་ཉི་ཁས་པ་ཁ་
 ཅིག་གི་སྐར་དོའི་ཉེ་ཁོར་ལ་གཞི་ལྷ་སའི་གི་
 ཡོད་དེ་འི་ན་ཚོགས་མོལ་ལ་རག། འདི་བོ་སྐར་
 དོའི་བྱང་ང་ཡོད་ཁན་ནི་མུ་སྐྱ་གྲུ་ལ་འི་ན་འགོ།།

A Kailash range “lies north-east of Gilgit, south of Hunza, east of Punial, the highest peak of which is said to be Dumani or Rakaposhi” (Dani 1991: 106). Some Balti scholars at the IALS seminar in Kargil 2005 mentioned a Mt Kailash near Skardo, which may be the Mustagh pass north of Skardo.

གཞི་ལྷ་སའི་རི་རྒྱུད་ཅིག་ནི་གི་ལ་གི་ད་དེ་རྒྱ་བ་བྱང་ང་ཡང་རྒྱ་རི་ལྷོ་ལ་
 ཡང་བྱུང་ལ་ལེ་ཤར་ལ་ཡོད་དེ་འི་ན་ཚོགས།། ཡང་བལ་ཉི་ཁས་པ་ཁ་
 ཅིག་གི་སྐར་དོའི་ཉེ་ཁོར་ལ་གཞི་ལྷ་སའི་གི་
 ཡོད་དེ་འི་ན་ཚོགས་མོལ་ལ་རག། འདི་བོ་སྐར་
 དོའི་བྱང་ང་ཡོད་ཁན་ནི་མུ་སྐྱ་གྲུ་ལ་འི་ན་འགྲོ།།

A Kailash range “lies north-east of Gilgit, south of Hunza, east of Punial, the highest peak of which is said to be Dumani or Rakaposhi” (Dani 1991: 106). Some Balti scholars at the IALS seminar in Kargil 2005 mentioned a Mt Kailash near Skardo, which may be the Mustagh pass north of Skardo.

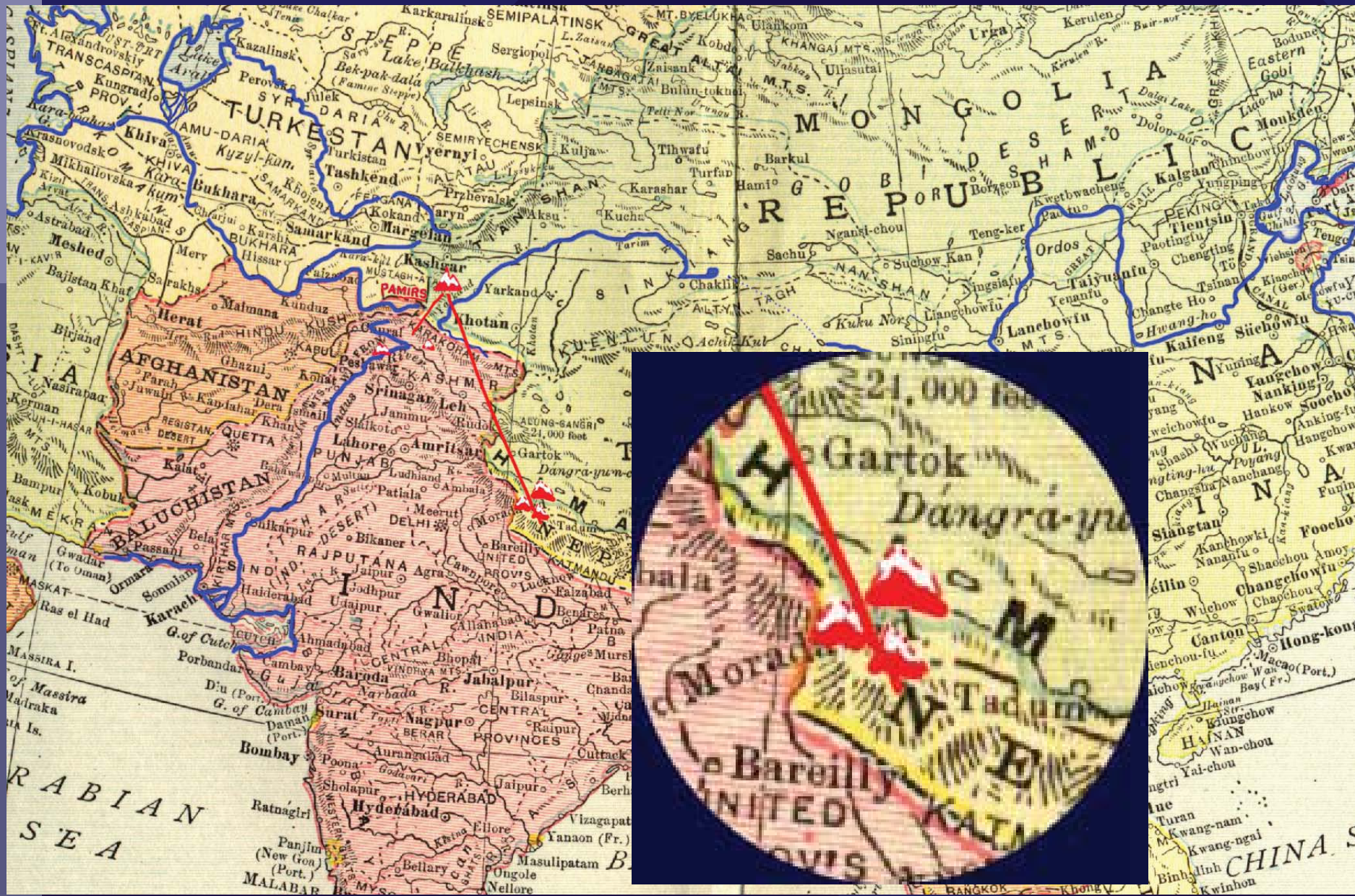

RABIAN
SEA

BAY OF

CHINA S

བོད་པའི་གཞི་ལྷ་སའི་ཉེ་ཁོར་ལ་ཉི་མ་ཆལ་ལེ་ནང་ང་ཡང་གཞི་ལྷ་ས་
 གཉིས་སུ་མ་ཡོད་དེ་ཞེས།། ཅིག་ཅིག་གི་ནོར་ཟེར་ཁན་ནི་ཡུལ་ལེ་
 ནང་ང་ཡོད་པ་སང་། གི་ནོར་རི་མི་དུ་ན་
 རི་ང་ཅི་གཞི་ལྷ་ས་རྗེས་བའི་གཞི་ལྷ་ས་འི་ན་པ་
 སང་། དེ་མེན་ནེ་ཡང་གཞི་ལྷ་ས་ཅི་འང་
 ཡོད་དེ་མེད་ལོ།།

In close vicinity to the Tibetan Kailash, there are at least two more mountains in Himachal Pradesh which bear the name Kailash. One is in Kinnaur, and the Kinnauris would claim that, of course, their Kailash is the only true one (Anju Saxena, p.c.).

བོད་པའི་གེ་ལཱ་སའི་ཉེ་ཁོར་ལ་ཉི་མ་ཆལ་ལེ་ནང་ང་ཡང་གེ་ལཱ་ས་
 གཉིས་སུམ་ཡོད་དེ་ཞོག། ཅིག་ཅིག་གི་ན་རྫོང་ཟེར་ཁན་ནི་ཡུལ་ལེ་
 ནང་ང་ཡོད་པ་སང་། གི་ན་རྫོང་རི་མི་དུན་
 ནི་ང་ཅི་གེ་ལཱ་ས་རྗེན་བའི་གེ་ལཱ་ས་འིན་པ་
 སང་། དེ་མེན་ནི་ཡང་གེ་ལཱ་ས་ཅིའང་
 ཡོད་དེ་མེད་ལོ།

In close vicinity to the Tibetan Kailash, there are at least two more mountains in Himachal Pradesh which bear the name Kailash. One is in Kinnaur, and the Kinnauris would claim that, of course, their Kailash is the only true one (Anju Saxena, p.c.).

RABIAN
SEA

BAY OF

CHINA S

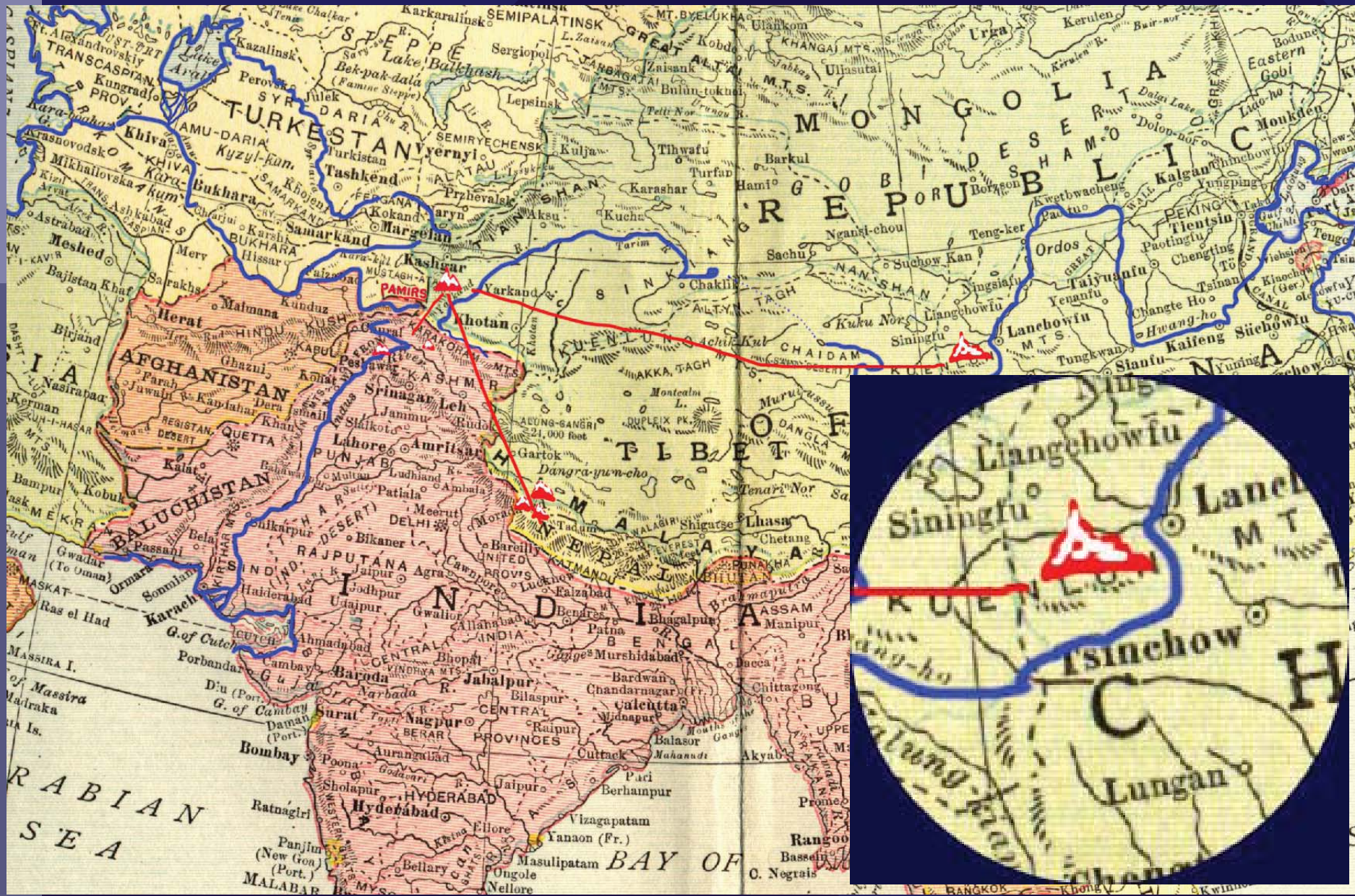

ARABIAN SEA

TURKESTAN
AFGHANISTAN
BALUCHISTAN
INDIA
HYDERABAD

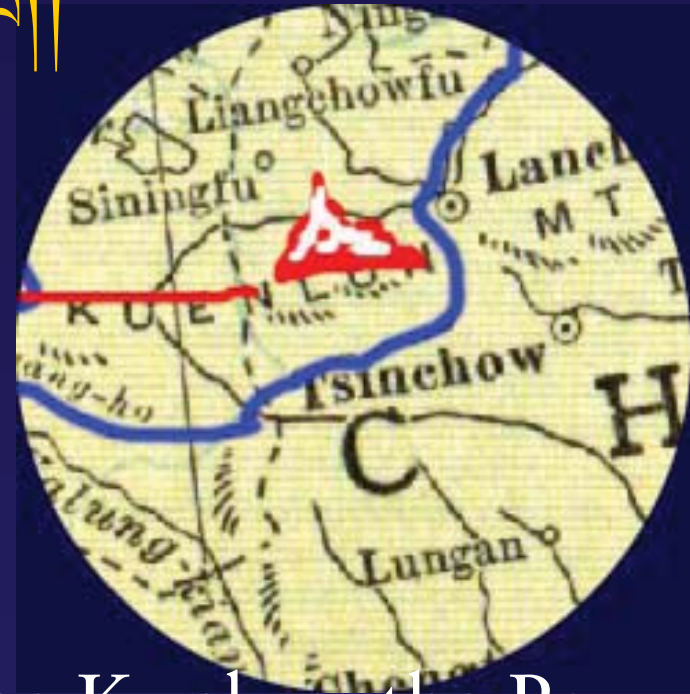
MONGOLIA
TIBET
KASHMIR
RAJPUTANA
BENGAL
ASSAM
BURMA
SIAM

CHINA
PEKING
TIENTSIN
CHANGING
HONG-KONG
CANTON
HANKOW
SINGAPORE
BANGKOK

རྒྱ་ནག་གི་ཡིག་ཆ་འི་ནང་དེ་རི་རབ་པ་མིར་ནེ་ཀུན་ལུན་ནེ་ཤར་ལ་
 རྒྱལ་ཏེ་འིན་ལོག་། དེ་ནང་མཉམ་པོ་པ་མིར་ནང་ཉི་མུ་ཀུཤ་ཤི་ས་
 ལུང་མང་པོ་ཤར་ཚོགས་ལ་རྒྱལ་ཏེ་འིན་ལོག་།

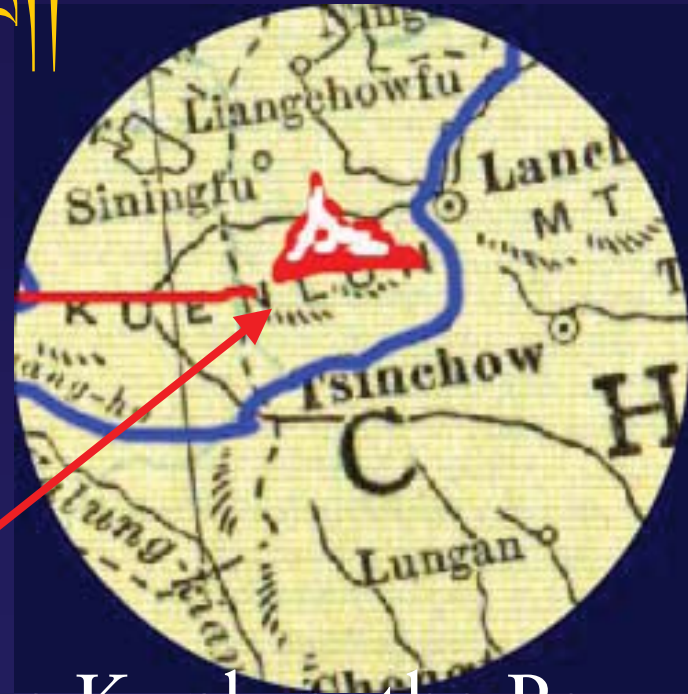
རྗེར་ན། གཤམ་ར་ཡུན་ནན་ལ། ཟ་ཉོར་
 བེ་རྒྱལ་ལ། ཀུ་མ་ར་པ་ཨ་ས་སམ་མ་
 སྤེབས་ཏེ་འིན་ལོག་།

Chinese sources have shifted Mt Meru from the western end of the Kunlun, the Pamirs, to its eastern end (and along with the mountain, the geographical template of the Pamirs and the Hindukūsh, e.g. Gandhāra is relocated in Yunnan, Zahor in Bengal, Kāmarūpa in Assam, etc.).

རྒྱ་ནག་གི་ཡིག་ཆ་འི་ནང་དེ་རི་རབ་པ་མིར་ནེ་ཀུན་ལུན་ནེ་ཤར་ལ་
 རྒྱལ་ཏེ་འིན་ལོག། དེ་ནང་མཉམ་པོ་པ་མིར་ནང་ཉི་མུ་ཀུའུ་ཤི་ས་
 རུང་མང་པོ་ཤར་ཆོག་ས་ལ་རྒྱལ་ཏེ་འིན་ལོག།

རྗེར་ན། གཤམ་ར་ཡུན་ནན་ལ། ཟ་ཉོར་
 བེ་རྒྱལ་ལ། ཀུ་མ་ར་པ་ཨ་ས་སམ་མ་
 སྤེབས་ཏེ་འིན་ལོག།།

Chinese sources have shifted Mt Meru from the western end of the Kunlun, the Pamirs, to its eastern end (and along with the mountain, the geographical template of the Pamirs and the Hindukūsh, e.g. Gandhāra is relocated in Yunnan, Zahor in Bengal, Kāmarūpa in Assam, etc.).

ARABIAN SEA

BAY OF

CHINA

RUSSIAN EMPIRE

TRANS-CASPIAN PROV.

AMU-DARIA

AFGHANISTAN

BALUCHISTAN

INDIA

RAJPUTANA

BOMBAY

ARABIAN SEA

STEPPE

TURKISTAN

BUKHARA

HERAT

KASHMIR

DELHI

AGRA

HYDERABAD

MALABAR

SEMPALATINSK

SEMIRYCHENSK

TASHKEND

YARKAND

CHINA

BEIJING

CHONGKING

SIAM

CHINA

GREAT WALL

YENANFU

CHANGTU

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

CHINA

MONGOLIA

BOZSON

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHINA

BOZSON

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

CHINA

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHINA

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHINA

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHINA

CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

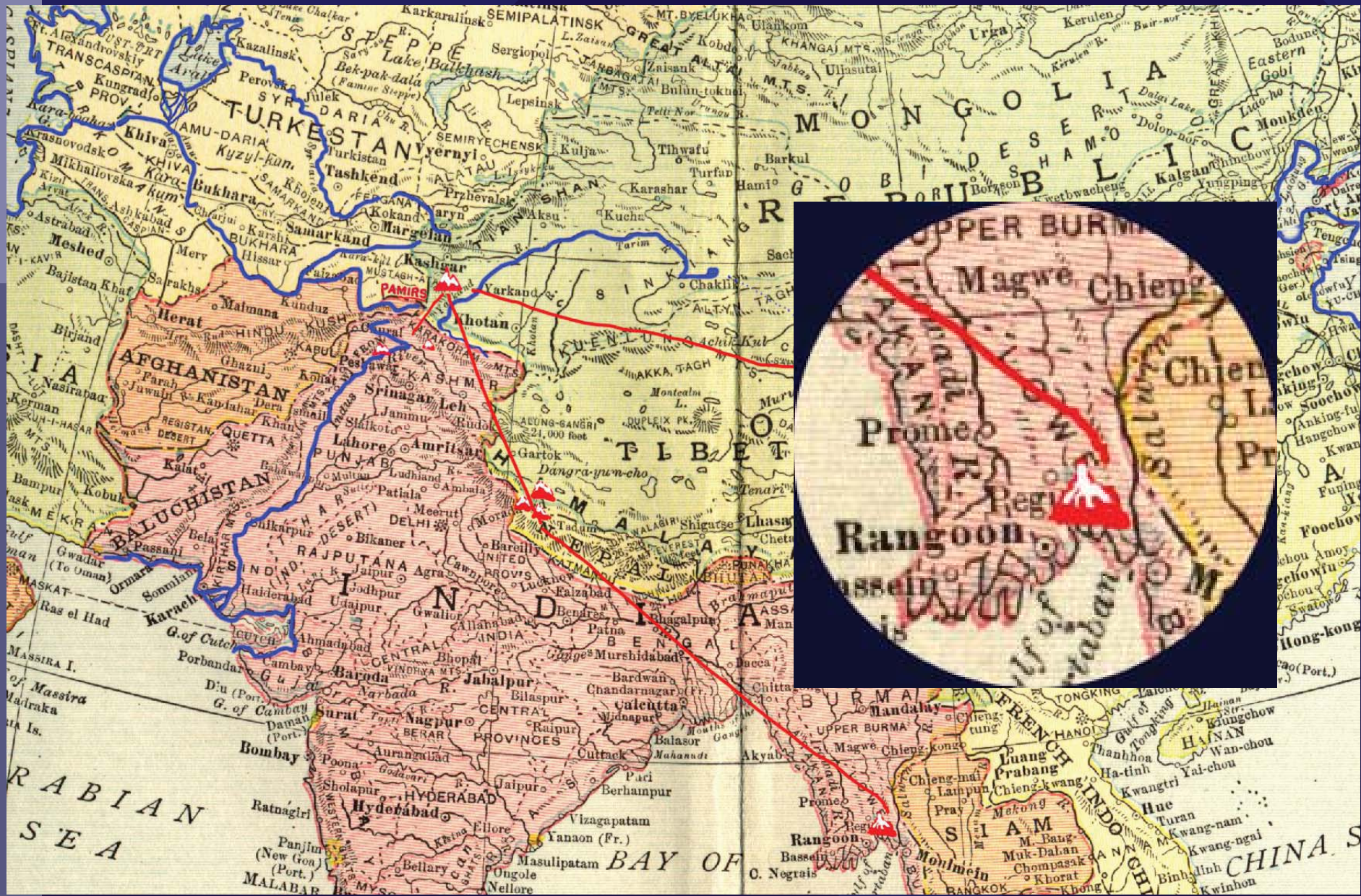
CHONGKING

SIAM

CHONGKING

SIAM

CHINA

རྟིང་མཇུག་པའི་ཀ་ཡང་གེ་ལ་ས་ཞིག་བུམ་ཡང་ན་མུན་མར་ལ་ཡོད་
 ད་ལོག། ཅིག་ཆ་ན་འཛོལ་སེའ་ཡང་ག་རུ་ག་ན་ཉི་ལྟའི་ཆོས་ནང་
 རང་པའི་ཆོས་སློབ་ཁན་ནི་ས་ཁུད་རུན་ལ་ཡང་རི་རབ་ཡང་ན་གེ་ལཱ་
 ས་ཞིག་ཐོབ་བེད་འགོ། ཡང་ལོ་རྒྱ་ཅམ་མི་
 རྟིང་ན་ཨ་མི་རི་ཀའ་གེ་ལཱ་ས་སོ་མ་ཡོད་ཅེས་
 འེན་འགོ།

Finally, a Kelasa is also found in
 Burma/Myanmar. I do not want to preclude that
 there is also one more Kailash or Meru somewhere
 in Indonesia or wherever Hinduism or Buddhism
 reached. (One might even expect, in 100 years or
 so a new Kailash/Meru somewhere in the U.S.)

རྟིང་མཇུག་པའི་ཀ་ཡང་གེ་ལ་ས་ཞིག་བུམ་ཡང་ན་མུན་མར་ལ་ཡོད་
 ད་ལོག། ཅིག་ཆ་ན་འཛོལ་ཞི་སེལ་ཡང་ག་རུ་ག་ན་ཉི་རྒྱའི་ཆོས་ནང་
 རང་པའི་ཆོས་སློབ་ཁན་ནི་ས་ཁུང་རུན་ལ་ཡང་རི་རབ་ཡང་ན་གེ་ལུ་
 ས་ཞིག་ཐོབ་བེད་འགོ། ཡང་ལོ་རྒྱ་ཅམ་མི་
 རྟིང་ན་ཨ་མི་རི་ཀའ་གེ་ལུ་ས་སོ་མ་ཡོད་ཅེས་
 འེན་འགོ།

Finally, a Kelasa is also found in
 Burma/Myanmar. I do not want to preclude that
 there is also one more Kailash or Meru somewhere
 in Indonesia or wherever Hinduism or Buddhism
 reached. (One might even expect, in 100 years or
 so a new Kailash/Meru somewhere in the U.S.)

རྩ་བ་ལྷོ་ མཚུགས་ལུས།།

V. Conclusion

TURKESTAN

AFGHANISTAN

KASHMIR

BALUCHISTAN

PUNJAB

NEPAL

BENGAL

West

East

AMU-DARIA

Khiva

Karabukhara

Samarkand

Kashgar

Yarkand

Khotan

Herat

KABUL

Srinagar

Lahore

Amritsar

DELHI

Kalāt

RAJPUTANA

Jodhpur

Udaipur

Baroda

Meerut

Patna

Bihar

Bihar

KATMANDU

Lucknow

Bengal

Bengal

Bengal

Bengal

Bengal

Bengal

Lhasa

Shigatse

Chetang

Manipur

Chittagong

Balasar

Mahanadi

Akyab

དེ་ལྟར་ཞི་ཡང་དག་པ་ཅི་ནའང་། པ་མིར་རི་ཅེའེ་སང་བོད་དི་ཅེ་
རྩམས་མེད་ཐོད་དུག། ཅིའ་ལུ་ན།

Even if the rivers are sorted out correctly, the Tibetan four-river system is much less impressive than the Pamirian model:

ཚུ་བོ་ཞི་ནི་ཚོགས་ཞིའ་མ་རྒྱལ་པ་ཚའི་ཚོ་ཡང་རྒྱམ་ཚོ་སོ་སོ་འི་ངང་
ང་འབབ་བ་མ་ཚོགས།། ས་རྗེ་ཇ་ནང་སེང་གེ་ཕྱུང་ས་པོ་གཉིས་ཀ་རྒྱབ་
ཚོགས་ལ་རྒྱལ་ས་ཏེ་ལམ་མེད་པོའ་འཇོམ་མ་ཚོགས།། ཡར་ལྷུང་ས་ཕྱུང་ས་
པོ་ནང་གསུམ་གཉིས་ཀ་ཤར་ཚོགས་ལ་རྒྱལ་ས་ཏེ་རྒྱམ་ཚོ་མ་སྐྱེ་བ་བེ་
སང་སྒྲོན་ལ་འཇོམ་མ་ཚོགས།། དེ་ནི་དེ་ཚུ་བོ་ཞིའི་ཕྱེ་གཉིས་ཀའི་ནང་
ནི་ཅི་ཞིག་རྗེན་བའི་ཕྱེ་འིན་འགོ།།

The four rivers do not flow in the cardinal directions and they do not reach four separate oceans (or salt lakes).

Satlej and Indus both flow roughly westwards and unite halfway, while Brahmaputra and Gaṅgā both flow eastwards and eventually unite their deltas. So then, which one will be the original model?

West

East

Jaxartes

Pakshu/Oxus

Sitā/Tarim

Sindhu/Gilgit-Indus

Jaxartes

PAMIRS

Pakshu/Oxus

Sitā/Tarim

Sindhu/Gilgit-Indus

ངའ་རྟེན་ཆེས་ནང་

མ་ཆེས་ནང་།

Even if you
don't believe it

ནེ་རང་ཚང་མ་ལ་

བྲག་ས་རྗེ་ཆོ།

Thank you all!

